

APLIKAČNÉ PROBLÉMY V SUPERRÝCHLOM KONANÍ

MICHAL HVOZDA

Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
Slovenská republika

Abstract in original language

Cieľom príspevku je upozorniť na aplikačné problémy, ktoré sa vyskytujú v tzv. superrýchlom konaní- osobitnej forme prípravného konania. Autor sa v tomto príspevku pokúša hľadať riešenia týchto problémov, a to formulovaním vlastných úvah s využitím právnych úprav danej problematiky v iných štátoch.

Key words in original language

Trestné právo, prípravné konanie, superrýchle konanie, aplikačné problémy

Abstract

The aim of this contribution is to draw attention to application problems that occur in the fast-track procedure, specific form of pre-trial. The author in this paper attempts to find solutions to these problems, and formulating their own reflections, using the issue of laws in other states.

Key words

Criminal law, Pre-trial, Fast-track procedure, Application problems

1. ÚVOD

Superrýchle konanie je osobitným a samostatným inštitútom trestného práva procesného, ktorý bol zavedený do slovenského právneho poriadku novým, rekodifikovaným Trestným poriadkom¹, a to s účinnosťou od 01.01.2006.

Dôvodová správa k Trestnému poriadku vzťahujúca sa na superrýchle konanie uvádza, že má ísť o "rýchle a neformálne objasnenie skutku, ktorý je posúdený ako prečin, a vyhládanie dôkazov, ktoré bude možné vykonať v konaní pred súdom"². Úmyslom zákonodarcu bolo vytvoriť inštitút „prostredníctvom ktorého sa bude rozhodovať o prípustnosti zásahov do základných práv a slobôd ako sú napr. väzba, domová prehliadka a iné zaistovacie úkony a zároveň sa umožní, aby takýto sudca rozhodol aj vo veci obvineného, ktorý bol zadržaný pri spáchaní prečinu s trestnou sadzbou do troch rokov alebo zastihnutý

¹ Zákon NRSR č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

² Dôvodová správa k Trestnému poriadku. Ministerstvo spravodlivosti SR, 2004, www.justice.gov.sk

na úteku a to v skrátenej lehote, ak s tým obvinený súhlasí". Efekt trestného konania je tým účinnejší, čím rýchlejšie nasleduje trest. Účinok trestu je tak bezprostrednejší a najmä pri menej závažných deliktach plynutie času môže viesť k tomu, že sa znižuje ich nebezpečnosť. Ak trest nasleduje ihneď, je adekvátnou reakciou spoločnosti na konanie, ktoré porušuje jej stanovené pravidlá a v neposlednom rade aj preventívny účinok je na kvalitatívne neporovnateľne vyššej úrovni.³

Cieľom tohoto príspevku je upozorniť na aplikačné problémy, ktoré sa v superrýchlom konaní vyskytujú, ako aj nastoliť otázku (a následné „hľadanie“ odpovede na ňu), či právna úprava superrýchleho konania dostatočne napĺňa vyššie uvedený úmysel zákonodarcu.

2. CHARAKTERISTIKA SUPERRÝCHLEHO KONANIA

Trestný poriadok neuvádza názov, resp. osobitné pomenovanie tohto procesného postupu. V praxi a médiach sa tento postup označuje ako „superrýchle vyšetrovanie“. V odbornej literatúre sa však stretávame s pomenovaním tohoto inštitútu ako „zjednodušené trestné konanie“⁴, alebo „osobitné skrátené vyšetrovanie“⁵, príp. „postup v skrátenom vyšetrovaní pri zadržaní podozrivého“, príp. „zrýchlené trestné konanie“, ako aj „zrýchlené skrátené vyšetrovanie“⁶. Pre potreby tohto príspevku budem používať označenie „superrýchle konanie“.

Superrýchle konanie je upravené v ustanovení § 204 Trestného poriadku.⁷ Podľa § 204, ods. 1 Trestného poriadku „Ak bola prokurátorovi odovzdaná spolu so spisom osoba, ktorá bola zadržaná ako podozrivá pri páchaní prečinu, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov, alebo bezprostredne po ňom a prokurátor ju neprepustí na slobodu, odovzdá ju najneskôr do 48 hodín od zadržania súdu, ktorému tiež podá obžalobu so spisom. Ak prokurátor zistí dôvody väzby, súčasne navrhne, aby bol obvinený vzatý do väzby.“ K tomu, aby sa vykonalo superrýchle konanie, je nevyhnutné, aby boli kumulatívne (súčasne) splnené tri podmienky, a sice:

³ Jalč, A.: Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní, Bratislava: EUROUNION, 2008, str. 114, ISBN 978-80-89374-02-1

⁴ Čentéš, J. et al.: Trestný poriadok s komentárom, Žilina: Eurokódex, Poradca podnikateľa, spol. s r.o., 2006, str. 341, ISBN 80-88931-48-7

⁵ Ivor, J. et al.: Trestné právo procesné, Bratislava: Iura Edition, 2006, ISBN 80-8078-101-X

⁶ Bartošová L.: Ustanovenie § 204 Trestného poriadku a jeho uplatňovanie v praxi, In: Policajná teória a prax, roč. 15, č. 1/2007, str. 46

⁷ superrýchle konanie je takisto odchýlne upravené aj v § 85 ods. 1, § 85 ods. 4, § 87 ods. 2, § 187 ods. 1, § 190 ods. 3, § 208 ods. 1, § 234 ods. 1, § 237 ods. 3, § 247 ods. 1, § 248 ods. 1, § 348 Trestného poriadku

- a) trestné konanie je vedené pre prečin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov
- b) k zadržaniu osoby podozrivej zo spáchania prečinu musí dôjsť pri páchaní prečinu, resp. bezprostredne po ňom
- c) prokurátor takúto zadržanú osobu podozrivú zo spáchania prečinu neprepustí na slobodu

Zadržanie osoby podozrivej zo spáchania prečinu pri páchaní prečinu je zadržaním takejto podozrivej osoby pri páchaní prečinu, teda z hľadiska vývojových štádií trestného činu až do jeho dokonania, resp. dokončenia, a to buď orgánmi činnými v trestnom konaní (spravidla policajným orgánom), resp. kýmkoľvek ďalším (§ 85 ods. 2 Trestného poriadku). Takýmto zadržaním podozrivej osoby pri páchaní prečinu bude napr. zadržanie takejto osoby pri ničení vybavenia futbalového štadióna, resp. pri rozbíjaní výkladov obchodov počas demonštrácii, resp. pri krádeži tovaru v obchode, atď.. Zadržanie osoby podozrivej zo spáchania prečinu bezprostredne po páchaní prečinu je zadržaním takejto podozrivej osoby po jej prenasledovaní z miesta činu, či už vizuálnym kontaktom, či pomocou stopovania páchatel'a (využitie psa, resp. technických prostriedkov), resp. ak bola podozrivá osoba zadržaná za okolností, ktoré dokazujú jej účasť na trestnom čine (napr. s vecami, ktorými bol prečin spáchaný, resp. ktoré pochádzajú z trestného činu)⁸. Ak sú splnené vyššie uvedené podmienky, Trestný poriadok ukladá prokurátorovi povinnosť konať superrýchle konanie (... odovzdá ju do 48 hodín ..., ...podá obžalobu spolu so spisom.) a teda sa nejedná iba o možnosť prokurátora vykonať superrýchle konanie.

Podľa § 204 ods. 2 Trestného poriadku „Ak prokurátor prepustí písomným a odôvodneným príkazom obvineného uvedeného v odseku 1 na slobodu, môže vrátiť spis policajtovi s pokynom na doplnenie skráteného vyšetovania. Ak doplnenie skráteného vyšetovania nie je potrebné, prokurátor podá obžalobu, pokiaľ nerozhodne inak.“ Týmto zákonným ustanovením je upravená situácia, kedy „predčasne“ dochádza ku skončeniu superrýchleho konania, a to, ak

- a) výsledky superrýchleho konania dostatočne neodôvodňujú postavenie obvineného pred súd, vráti prokurátor spis policajtovi s pokynom na doplnenie skráteného vyšetovania; po vrátení spisu policajtovi na doplnenie skráteného vyšetovania bude policajt postupovať podľa § 203 Trestného poriadku.⁹ Ak sú tu dané dôvody väzby (napriek tomu, že skutkový stav nie je doposiaľ zistený v rozsahu potrebnom pre podanie obžaloby, a preto je potrebné vykonať dokazovanie),

⁸ Šámal P. et al: Trestní řád-komentář- díl I, 4. vydání, Praha, C.H.Beck, 2002, str. 1167, ISBN 80-7179-634-4

⁹ Minárik Š. et al: Trestný poriadok- stručný komentár, Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 532, ISBN 80-8078-085-4

je možné, aby prokurátor v rámci 48- hodinovej lehoty podal na obvineného návrh na vzatie do väzby bez toho, aby podal obžalobu¹⁰; následne súd koná „klasickým" spôsobom o návrhu prokurátora na vzatie do väzby (a teda nie podľa § 348 ods. 1 Trestného poriadku).

- b) výsledky superrýchleho konania dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd, no z rôznych dôvodov (napr. ak obvinený pri zadržení bude trvať na odklade svojho výsluchu, resp. obvinený bude žiadať, aby bol vypočúvaný za účasti svojho obhajcu) nemožno superrýchle konanie vykonať v rámci 48- hodinovej lehoty a preto prokurátor podá obžalobu, resp. rozhodne inak .

Podľa § 348 ods. 1 Trestného poriadku „Ak sa koná po odovzdaní osoby súdu podľa § 204 ods.1 Trestného poriadku, sudca pre prípravné konanie vypočuje obvineného, najmä na okolnosti zadržania a skutočnosti odôvodňujúce návrh na vzatie do väzby, ak je podaný a

- a) prednostne, najneskôr v lehote podľa § 87 ods. 2 Trestného poriadku (najneskôr do 48 hodín od prevzatia a doručenia obžaloby), určí termín vykonania hlavného pojednávania spravidla do pätnástich pracovných dní od podania obžaloby, ak vec nevybaví trestným rozkazom alebo neurobí niektoré z rozhodnutí podľa § 241 ods. 1 písm. a) až g) Trestného poriadku (postúpenie veci príslušnému súdu, resp. postúpenie veci inému orgánu, resp. obligatórne zastavenie trestného stíhania, resp. prerušenie trestného stíhania, resp. fakultatívne zastavenie trestného stíhania, resp. odmietnutie obžaloby a vrátenie veci prokurátorovi, resp. podmienené zastavenie trestného stíhania); termín bezodkladne oznámi prokurátorovi a obžalovanému, ktorému zároveň doručí obžalobu, a ak je prítomný obhajca, oznámi termín hlavného pojednávania a doručí obžalobu aj obhajcovi,
- b) so súhlasom obžalovaného vykoná hlavné pojednávanie bezodkladne po jeho výsluchu, ak ho okolnosti prípadu umožňujú vykonať v lehote podľa § 87 ods. 2 Trestného poriadku od podania obžaloby (najneskôr do 48 hodín od prevzatia a doručenia obžaloby),
- c) rozhodne o návrhu na vzatie do väzby, ak prokurátor podal taký návrh, a to ve lehotách podľa § 87 Trestného poriadku od podania tohto návrhu a spôsobom podľa § 72 Trestného poriadku, a
- d) umožní obžalovanému, ktorý bol vzatý do väzby a nemá obhajcu, aby si v primeranej lehote obhajcu zvolil; ak tak neurobí, obhajcu mu ustanoví sudca pre prípravné konanie.

¹⁰ Magvašiová, A., Čentíš, J.: Predsúdne konanie a Trestný poriadok, Žilina: Poradca, s.r.o., 2005, str. 73, ISBN 80-89213-18-9

Ak sudca pre prípravné konanie prevzal obvineného pri postupe podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku a prokurátor nepodal súčasne s obžalobou návrh na vzatie obvineného do väzby, sudca pre prípravné konanie po prednostnom a urýchlennom vykonaní úkonov podľa § 348 ods.1 písm. a) alebo b) Trestného poriadku, najneskôr do 48 hodín od prevzatia obvineného a doručenia obžaloby prepustí zadržanú osobu na slobodu písomným príkazom s uvedením dôvodu prepustenia; ak bol prokurátorom súčasne s obžalobou podaný aj návrh na vzatie obvineného do väzby, postupuje sudca pre prípravné konanie urýchlene a prednostne podľa § 348 ods. 1 písm. a) až d) Trestného poriadku. Sudca pre prípravné konanie má v konaní podľa § 348 ods. 1 Trestného poriadku rovnaké postavenie ako samosudca, pričom neverejné zasadnutie nevykonáva; ak rozhoduje o väzbe, postupuje podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku.

3. APLIKAČNÉ PROBLÉMY SUPERRÝCHLEHO KONANIA

Aplikačné problémy superrýchleho konania v súčasnosti (v minulosti boli niektoré aplikačné problémy „odstránené“ novelizáciou Trestného poriadku, najmä zákonom NRSR č. 5/2009 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov; vzhľadom na rozsah príspevku sa im nebudem venovať) vyplývajú predovšetkým z relatívnej veľmi krátkej lehoty 48 hodín, ktorá plynie od zadržania podozrivej osoby a v rámci ktorej je potrebné vzniesť tejto osobe obvinenie, vypočítať ju, zadovážiť ďalšie dôkazy, predložiť spisový materiál prokurátorovi, ktorý musí spis preštudovať a podať sudcovi pre prípravné konanie obžalobu (príp. aj s návrhom na vzatie obvineného do väzby). Zákonodarca síce túto skutočnosť „zohľadňuje“ napr. v ustanovení § 208 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom sa hovorí o možnosti obvineného a jeho obhajcu preštudovať spisy a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, pričom, ak ide o superrýchle konanie, nemusí byť dodržaná trojdňová lehota na upozornenie obvineného a obhajcu o tomto úkone, ako aj v § 187 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom sa hovorí, že ak sa koná superrýchle konanie, sťažnosť proti uzneseniu sa podáva do skončenia skráteného vyšetrovania (a nie, ako je to napr. v samotnom skrátenom vyšetrovaní, do troch dní od oznámenia uznesenia), ako aj v ustanovení § 234 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý ustanovuje povinnosť prokurátora upovedomiť o podaní obžaloby obvineného, jeho obhajcu a poškodeného a ak je obvinený vo väzbe, aj ústav na výkon väzby, pričom táto povinnosť prokurátora sa nevzťahuje na superrýchle konanie, ako aj v ustanovení § 247 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom sa hovorí o termíne hlavného pojednávania, ktorý predseda senátu určí tak, aby obžalovaný od doručenia predvolania, prokurátor a obhajca od upovedomenia mali lehotu päť pracovných dní (u ostatných osôb, ktoré sa na hlavné pojednávanie predvolávajú alebo o ňom upovedomujú, treba spravidla zachovať aspoň trojdňovú lehotu), pričom tieto lehoty sa nepoužijú v superrýchlom konaní. Napriek tomu však nebude možné superrýchle konanie vykonať napr. ak je potrebné vykonať značné množstvo úkonov s rozsiahlejším, resp. časovo náročnejším dokazovaním, resp. v prípade, ak obvinený využije svoje právo na obhajobu, ktoré nebude možné realizovať v

lehote 48 hodín od zadržania (napr. ak obvinený pri zadržaní bude trvať na odklade svojho výsluchu, resp. obvinený bude žiadať, aby bol vypočúvaný za účasti svojho obhajcu). Takisto superrýchle konanie bude obtiažne vykonať, ak bola trestným činom spôsobená škoda, nakoľko poškodený si musí, v zmysle § 46 ods. 3 Trestného poriadku, uplatniť svoj nárok na náhradu škody najneskôr do skončenia vyšetrovania, pričom v lehote 48 hodín sa nemusí vôbec dozvedieť o tom, že bol spáchaný trestný čin, ktorým mu bola spôsobená škoda a v akej výške.¹¹ Z vyššie uvedeného je teda zrejmé, že prokurátor pri podávaní obžaloby v rámci postupu pri superrýchlom konaní bude riešiť dilemu, či tak vôbec postupovať, nakoľko výsledky superrýchleho konania dostatočne neodôvodňujú postavenie obvineného pred súd, resp. postupom v superrýchlom konaní by bolo porušené právo obvineného na obhajobu, resp. postupom v superrýchlom konaní by bolo porušené právo poškodeného na uplatnenie náhrady škody v trestnom konaní.

Mám za to, že takýto postup nie je, vzhľadom na vyššie uvedené, v praxi príliš častý, a to v porovnaní s inými krajinami, kde majú takéto skrátené procesy svoju tradíciu. V Nemeckej spolkovej republike je superrýchle konanie upravené v Trestnom poriadku (Strafprozessordnung) ako osobitný spôsob konania. K jeho uplatneniu sa vyžaduje formálny návrh prokurátora na vydanie rozhodnutia v zrýchlenom konaní, pričom podmienkou pre podanie takéhoto návrhu predstavuje vhodnosť veci na okamžité prejednanie, ktorá sa odvodzuje od „jednoduchého skutkového stavu alebo na základe jasnej dôkaznej situácie“; v porovnaní so slovenskou právnou úpravou je táto podmienka formulovaná širšie, pričom možnosť použitia tohto spôsobu konania nie je limitovaná hornou hranicou trestnej sadzby stanovenej zákonom (a teda toto konanie možno využiť pri akomkoľvek trestnom čine). Zákon nevyžaduje (na rozdiel od slovenskej právnej úpravy), aby bola obžaloba spolu s návrhom na toto konanie formálne podaná (možno ju podať ústne, a to pri začatí hlavného pojednávania, čiže obžaloba sa obvinenému nemusí ani doručovať). Na druhej strane, ak možno očakávať uloženie trestu vo výmere vyššej ako šesť mesiacov, obvinenému ustanoví obhajcu súd (ak obvinený nemá zvoleného obhajcu). Zároveň je zakazujúce uloženie trestu odňatia slobody vo výmere vyššej ako jeden rok, ako aj opatrenia smerujúceho k náprave páchatel'a alebo ochrane spoločnosti (ide tu o rozpornosť s ustanovením vzťahujúcim sa na šírku trestných činov, ktoré je možné týmto spôsobom prejednať). Podstata zrýchleného konania je vyjadrená tým, že ak sú splnené podmienky pre vydanie trestného rozkazu, je sudca povinný trestný rozkaz vydať; v porovnaní so slovenskou právnou úpravou táto povinnosť nie je vyslovene stanovená (podľa § 348 ods.1 písm. a) Trestného poriadku ..., ak vec nevybaví trestným rozkazom alebo neurobí niektoré z rozhodnutí podľa § 241 ods. 1 písm. a) až g)

¹¹ Olej J et al: Trestné právo procesné (vysokoškolská učebnica), Košice: PF UPJŠ Košice, 2006, str. 199, ISBN 80-7097-651-9

Trestného poriadku). V Českej republike sa skrátené prípravné konanie vykonáva o trestných činoch, o ktorých sa koná v prvom stupni na okresnom súde a na ktoré zákon stanoví trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje tri roky, ak bol podozrivý pristihnutý pri trestnom čine alebo bezprostredne potom, alebo v priebehu preverovania trestného oznámenia alebo iného podnetu k trestnému stíhaniu boli zistené skutočnosti, inak odôvodňujúce začatie trestného stíhania a možno očakávať, že podozrivého bude možné najneskôr do dvoch týždňov odo dňa, keď policajný orgán oznámil podozrivému, že zo spáchania takéhoto skutku je podozrivý a aký trestný čin sa v tomto skutku vidí, postaviť pred súd. Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy sa skrátené prípravné konanie vykonáva proti osobe podozrivej zo spáchania trestného činu v dobe pred začatím trestného stíhania, pričom konanie ohľadne vyššie uvedených trestných činov bolo v najvyššej miere zjednodušené, kedy bolo takmer celkom vylúčené duplicitné dokazovanie pred a po podaní obžaloby¹².

Nazdávam sa však, že k tomu, aby tzv. preventívny účinok inštitútu superrýchleho konania, čiže hrozba rýchleho a neformálneho objasnenie skutku a potrestanie páchatel'a, „nabral“ na intenzite, nepostačuje kvalitná právna úprava v tresno-procesnom predpise, ale je dôležité, aby boli vykonané praktické opatrenia. Príkladom môže byť zriaďovanie provizórnych pojednávacích miestností na futbalových štadiónoch počas „rizikových“ futbalových zápasov so zodpovedajúcim technickým zabezpečením (a prípadne pripraveným obhajcom pre takéhoto výtržníka); samotná prítomnosť sudcu, resp. vedomosť o jeho prítomnosti na zápase, a to, tak povediac, zo „služobných dôvodov“, má iste preventívny účinok voči výtržníkom. V podmienkach Anglicka takýmto opatrením je napr. zaradenie osoby, ktorej bol daný zákaz vstupu na futbalový štadión, do špeciálnej policajnej databázy; takýto výtržník sa počas futbalových zápasov musí fyzicky hlásiť na policajnej stanici, a to pod hrozbou trestu.

4. ZÁVER

Tak ako zo samotného názvu „superrýchle konanie“ vyplýva, úmyslom zákonodarcu je maximálne urýchliť trestné konanie, pričom však realizácia tohto konania nesmie byť súčasne na ujmu procesných práv obvineného. Zákonná úprava tohoto inštitútu podľa môjho názoru však „dáva priestor“ obvinenému, aby jej realizácia častokrát závisela od samotného obvineného (pričom obvinenému súčasne neposkytuje výhody, na základe ktorých by sa obvinený dobrovoľne vzdal svojich procesných práv a podstúpil tak toto superrýchle konanie). Je preto namieste otázka, či toto konanie motivuje policajné orgány k jeho uskutočneniu; ak vykonávajú častokrát v priebehu krátkej doby značné množstvo úkonov a jediným využitím práva obvineného na obhajobu sa namiesto superrýchleho konania bude realizovať skrátené vyšetrovanie, predpokladám, že sa motivačný prvok a najmä

¹² Vantuch P.: Obhajoba obvineného, 3. doplnené a přepracované vydání, Praha: C.H.Beck,2010, str. 257, ISBN 978-80-7400-321-9

účelnosť tohoto inštitútu akosi vytráca. Súhlasím s P. Coufalem, že rýchlosť trestného konania má pri zachovaní procesných práv svoje limity a konanie proste nemožno donekonečna urýchľovať.¹³ Z hľadiska právnej úpravy tohoto inštitútu de lege ferenda je preto možno žiadúce považovať o jeho širšom vymedzení pri súčasnom stanovení dlhších lehôt vymedzujúcich jeho trvanie.

Literature:

- Bartošová L.: Ustanovenie § 204 Trestného poriadku a jeho uplatňovanie v praxi, In: Policajná teória a prax, roč. 15, č. 1/2007, str. 45-51
- Coufal P.: Nad ďalším zrychlením a zefektívnením trestného řízení, In: Státní zastupitelství, 2009, č. 10, str. 18-25
- Čentéš, J. et al: Trestný poriadok s komentárom, Žilina: Eurokódex, Poradca podnikateľa, spol. s r.o., 2006, 696 str., ISBN 80-88931-48-7
- Ivor, J. et al.: Trestné právo procesné, Bratislava: Iura Edition, 2006, 993 str., ISBN 80-8078-101-X
- Jalč, A.: Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní, Bratislava: EUROUNION,2008, 152 str., ISBN 978-80-89374-02-1
- Magvašiová, A., Čentéš, J.: Predsúdne konanie a Trestný poriadok, Žilina: Poradca, s.r.o., 2005, 176 str., ISBN 80-89213-18-9
- Minárik Š. et al: Trestný poriadok- stručný komentár, Bratislava: Iura Edition, 2006, 1304 str., ISBN 80-8078-085-4
- Olej J et al: Trestné právo procesné (vysokoškolská učebnica), Košice: PF UPJŠ Košice, 2006, 356 str., ISBN 80-7097-651-9
- Šámal P. et al: Trestní řád-komentář- díl I, 4. vydání, Praha, C.H.Beck, 2002, 1205 str., ISBN 80-7179-634-4
- Vantuch P.: Obhajoba obviněného, 3. doplněné a přepracované vydání, Praha: C.H.Beck,2010, 651 str., ISBN 978-80-7400-321-9

Contact – email

m.hvozda@yahoo.co.uk

¹³ Coufal P.: Nad ďalším zrychlením a zefektívnením trestného řízení, In: Státní zastupitelství, 2009, č. 10, str. 21